

üzemeltetése mellett az R-10 önálló számítógépként is használható. A STATI elnevezésű statisztikai program lehetővé teszi a dolgozók teljesítményének objektív mérését, és megkönnyíti az adatrögzítési munkák elszámolását. Az sem elhanyagolható szempont, hogy a gépek csendesebbek és ritkábban hibásodnak meg.

A teljes képhez természetesen a „szépség hibák” is hozzátartoznak. Így például nagy hangsúlyt kell fektetni a berendezések rendszeres karbantartására, és elengedhetetlen a háttérgép biztosítása, mert üzemzavar esetén – a hagyományos gépekkel ellentétben – valamennyi munkaállomás használhatatlanná válik.

A klaviatúra tervezésénél jó lett volna a „profi” adatrögzítők véleményét is kikérni. A billentyűk túl magasra kerültek, és ezért „csuklófárasztóbbak” lettek a kelletténél. Sok bosszúságot okozó hiba, hogy egyes funkciógombok rossz helyre kerültek, így pl. az „ESC” billentyű, amelynek feladata a lemezterület ideiglenes lezárása, a számjegyek közé ékelődik, és gépelés közben gyakran megesik, hogy véletlenül ideiglenes lezárás történik. Nem szerencsésebb a képernyő törlését kiváltó „ERASE” billentyű elhelyezése sem, mert túl közel van az „ENTER” gombhoz.

Jobb lett volna, ha a számok csak egyszer szerepelnek a klaviatúrán, és a különleges karakterek betűváltó (shift) nélkül lennének gépelhetők.

Gondot okozott az is, hogy a rögzített adatok a későbbi javításnál is szigorúan követik a rögzítési sorrendet, és nincs mód a sorrend megváltoztatására.

A formátumprogram gyengéi közé tartozik, hogy konstans ill. képzett adatoknál is ragaszkodik a rendszer a karakteres alakhoz, azaz csak a klaviatúrán megtalálható jelek kerülhetnek a rekordba. Szükség lenne néha bináris és pakolt decimális adatok előállítására is. Csalódást okozott, hogy a változó hosszúságú rekordoknál a formátumprogramból nem lehet megállapítani a begépelte mező hosszát.

Jóllehet a fenti hiányosságok kétségkívül nehezítik a rendszer rugalmas, hatékony használatát, összességében a VIDEOPLEX-3 üzembeállítás jelentős technológiai fejlődést hozott az OMIKK-ban az adatrögzítés terén.

Földvári László
(OMIKK)

Az építésügyi számítógépes információkereső rendszer online használatának gyakorlati oktatása

Az elmúlt négy év során intenzív szervezői és programozói munkával létrehozott hazai építésügyi szakirodalmi adatbázis, valamint az adatbázisra épülő információszolgáltatások egyre inkább előtérbe helyezték az adatbázis online használatát és az ehhez szükséges

követelményeket. A hazai építésügyi szakirodalmi adatbázisról, amelyre az *Építésügyi Tájékoztató Központ Számítógépes Információs Szolgálat (ÉTK SZISZ)* épül, a közelmúltban már több publikáció jelent meg (TMT, 1981. 12. sz., Könyvtáros, 1982. 5. sz.), így sokak számára ismertté vált az a tény, hogy az építésügyi területén dolgozó szakemberek könnyen és gyorsan hozzáférhetnek a feldolgozott, számítógépes adatbázisban tárolt szakirodalmi információkhoz.

A Siemens számítógépen GOLEM szoftverrel kezelt adatbázisra alapuló szolgáltatások párbeszéd formában, terminálon keresztül vehetők igénybe: a felhasználó szakemberek által megfogalmazott szakmai kérdésekre a releváns információkat az ÉTK profilszerkesztői kérdés-felelet formájában keresik ill. kerestetik ki az adatbázisból. A keresés eredményét számítógépes kiírás formában szolgáltatják a felhasználóknak. Ez a röviden leírt és sokak által már jól ismert információkeresési folyamat gyakorlati lebonyolítása tekintetében minden párbeszédes üzemmódban működő információkereső szolgáltatás esetében nagyjából megegyezik.

A párbeszéd lebonyolítása a terminálon bizonyos gyakorlati ismereteket, az alkalmazott szoftver – jelen esetben a GOLEM – néhány sajátosságának jobb megismerését igényli. A terminál segítségével lebonyolítandó párbeszédes információkeresés gyorsaságát, eredményességét és gazdaságosságát elősegíti, ha az ezekkel az ismeretekkel rendelkező szakemberek végzik el rutinszerűen a szükséges kereséseket.

A terminál kezelésével és az alkalmazott szoftverrel kapcsolatos ismereteket célszerű gyakorlati úton elsajátítani, azaz *közvetlenül a terminál mellett*. A számítógéphez kapcsolódó terminál helyes használatának elsajátítása azonban „éles” üzemben – a jelenlegi hazai számítógépóra díjak mellett – mindenképpen költséges. Éppen ezért számos – Magyarországnál gazdagabb – országban arra törekednek, hogy a terminál kezelését és ezzel együtt a párbeszédes keresés konvencióit *ne „éles” üzemben sajátítsák el*. Ezt bizonyítják a TMT 1981. 12. számában referált, Franciaországban, Angliában és a skandináv országokban e célból megrendezett tanfolyamokról szóló cikkek is.

E cikkek keltették fel érdeklődésünket, és ezek alapján kezdtünk el foglalkozni a probléma hazai megoldásával, azaz a párbeszédes üzemmódú keresés betanítására alkalmas rendszer kidolgozásával, kikísérletezésével, és a már kipróbált rendszernek újításként történő bevezetésével az ÉTK-ban.

Az ÉTK-ban elfogadott újítás lényege

Az ÉTK-ban benyújtott és hasznosítási szerződéssel elfogadott újítás elsődleges célja az volt, hogy a vállalatnál rendelkezésre álló berendezések felhasználá-

sával, egyszerű és olcsó megoldást biztosítson a párbeszéd keresés lebonyolításának autodidaktikus elsajátításához. A javasolt rendszer az alábbi eszközök ill. berendezésekkel üzemel:

- 1 db BRG gyártmányú, SLK 4 típusú kazettás mágnesszalagos adatrögzítő berendezés;
- 1 db Videoton gyártmányú VT 340 típusú display, a hozzá tartozó és a teljes betű, szám és egyéb jelkészletet magába foglaló billentyűzettel;
- 1 db speciálisan kialakított kábel, amely a két berendezést összekapcsolja, és így biztosítja a két berendezés együttes használatát, azaz a beviteli adatok (kérdések) és a számítógép által adott válaszok együttes megjelenítését a display képernyőjén (1. ábra).

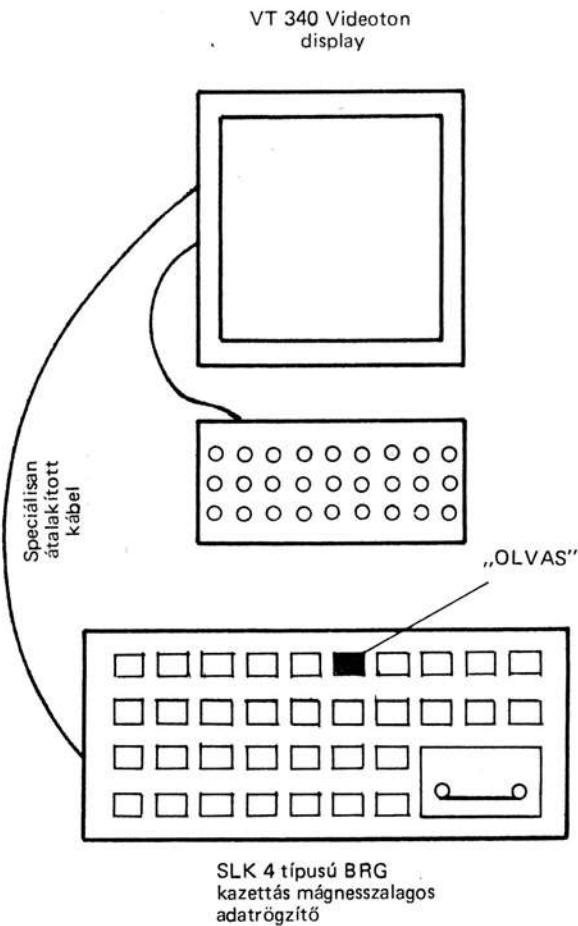
számítógép által adott különböző válaszokat. Ezek között szerepelhetnek hibajelzések, különböző feladatok elvégzésére útasítást kérő állandó szövegek ill. a feladat elvégzését jelző szövegek.

A gyakorlat elvégzése során a párbeszéd keresés kérdezői konvencióit az erre kidolgozott néhány oldalas oktatási füzetből a gyakorlatot végző billentyűzi be a display billentyűzetéről a képernyőre. A lekérdezés helyességét a képernyőn lehet ellenőrizni, és a hibás szövegrészeket kijavítani. Ezt követően az SLK 4 típusú kazettás mágnesszalagos adatrögzítőről – miután a számítógépes válaszokat tartalmazó mágnesszalagot a berendezés erre szolgáló részébe behelyeztük – a képernyőre hívjuk a számítógép választ az „OLVAS” gomb lenyomásával. A gyakorlat folyamatosan végezhető, minden kérdést egy gépi válasz követ éppen úgy, mint az „éles” párbeszéd esetében. A valóságos folyamatot imitáló párbeszédet a tényleges keresések számítógéppel kiíratott szövege alapján kell felépíteni, úgy, hogy az megfelelően a valóságban is előforduló valamennyi variánsnak. Az így kidolgozott gyakorlatot a keresések lebonyolításával megbízott szakemberek a szükséges mértékben elsajátíthatják.

A bemutatott rendszer a párbeszéd keresés elvégzéséhez szükséges ismeretek elsajátítására alkalmas, és gyakorlás útján biztosítja az ismeretek megszerzését. Egy-egy adatbázisban a párbeszéd keresés egy kazettás mágnesszalagra rögzített minta-információállománnyal 4–6 órás gyakorlással elsajátítható. A felsorolt berendezésekkel rendelkezők számára a gyakorlatok elvégzése ill. elvégztetése számítógépóra-költséget nem igényel, és a párbeszéd keresés oktatása intézményen belül, széles körben magvalósítható. Azon intézeteknek, amelyek a már felsorolt berendezésekkel nem rendelkeznek, az ÉTK segítséget tud nyújtani az újítás bemutatásával. Mivel a rendszer nem adott számítógép típustól illetve szoftvertől függő, bármely számítógéppel végzett, bármely információkeresési konvenciónak az elsajátítására alkalmazható.

A hazailag is egyre szélesebb körben alkalmazott párbeszéd keresés lebonyolításának elsajátítását megfelelő oktatási módszerekkel és eszközökkel kell elterjeszteni. Úgy érezzük, hogy az általunk javasolt és az ÉTK-ban már elfogadott gazdaságos gyakorlati oktatási rendszerrel sikerült hozzájárulnunk a párbeszéd számítógépes keresés lebonyolítását végző szakemberek hazai oktatásának bevezetéséhez.

Ónódy György–Terebessy Ákos
(ÉTK)



1. ábra A párbeszéd keresés oktatására alkalmazott eszközök

A 3 elemből álló komplexum kezelése egyszerű, könnyen elsajátítható. A gyakorlatok elvégzéséhez olyan kazettás mágnesszalagra van szükség, amelyre előzetesen az SLK 4 típusú berendezés segítségével rögzítik a